

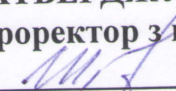
**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра права імені академіка УАН о. Івана Луцького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-методичної роботи

Ярослав ШТАНЬКО

«19» 012 2025 р.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ**

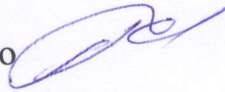
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність:	D8 Право
Освітньо-професійна програма:	«Право»
Освітній рівень:	другий (магістерський)
Статус дисципліни:	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2025**

РОЗРОБНИК:

кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького

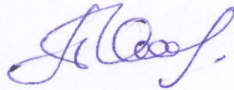

Андрій ГАБУДА

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького
протокол № 4 від 18.11.2025 р.

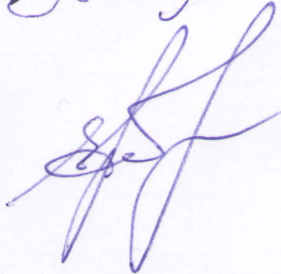
в.о. завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОП

Євген ПИСЬМЕНСЬКИЙ

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 4 від 28.11.2025 р.

e-mail	habuda.s.andriy@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	а. 201
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua/person/andriy-habuda
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=8069#section-0

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Особливості правозастосування адміністративно-правових норм» спрямована на формування у магістрів-юристів поглиблених знань про сучасні підходи до застосування адміністративно-правових норм у контексті правової реформи та оновлення адміністративного законодавства. Основний акцент робиться на розумінні природи адміністративно-правових відносин, визначенні суб'єктів правозастосування, а також на аналізі практичних механізмів реалізації норм у різних сферах адміністративного права.

Курс охоплює проблематику функціонування адміністративно-правових відносин в умовах трансформації публічно-правових інститутів, особливості застосування нормативних положень службового права, діяльність уповноважених суб'єктів під час прийняття та виконання адміністративних актів. Значна увага приділяється використанню адміністративно-правових норм у процедурах електронного урядування, включно з цифровими адміністративними послугами. Окремо розглядаються питання забезпечення законності та службової дисципліни під час правозастосування, механізми контролю та нагляду, а також проблеми правореалізації у сфері адміністративної відповідальності. Студенти також досліджують правові засади застосування адміністративних стягнень та особливості їх виконання, що має особливе значення для адвокатської, судової та правозахисної практики.

Опанування дисципліни забезпечує здатність майбутніх юристів кваліфіковано оцінювати правозастосовні рішення, визначати правовий статус суб'єктів адміністративних правовідносин, аналізувати процедури застосування норм у традиційних та цифрових адміністративних процесах, а також будувати ефективну правову позицію у справах, пов'язаних із адміністративною відповідальністю та виконанням адміністративних стягнень.

Мета навчальної дисципліни - формування у магістрів-юристів здатності професійно працювати з адміністративно-правовими нормами на всіх етапах правозастосування, включаючи їх інтерпретацію, оцінку правових фактів та прийняття юридично обґрунтованих рішень у адміністративно-правовій сфері.

Дисципліна спрямована на розвиток умінь:

- встановлювати юридично значимі обставини та правильно кваліфікувати правові ситуації;
- застосовувати адміністративно-правові норми в діяльності різних суб'єктів влади та у взаємодії з приватними особами;
- забезпечувати процесуальну коректність дій, пов'язаних із реалізацією службових повноважень;

- орієнтуватися у специфіці правозастосування в умовах цифрових процедур та електронних сервісів;
- аналізувати правові наслідки рішень, пов'язаних з адміністративною відповідальністю, та здійснювати юридичний супровід їх виконання.

Завдання дисципліни:

- сформувати у студентів цілісне розуміння природи та структури адміністративно-правових відносин у контексті сучасних правових трансформацій та реформ;
- розкрити зміст і повноваження суб'єктів застосування адміністративно-правових норм, їх роль у формуванні та реалізації юридично значущих рішень;
- забезпечити опанування особливостей застосування норм службового права, включаючи порядок реалізації службових повноважень, дисциплінарні процедури та вимоги до службової поведінки;
- ознайомити студентів із механізмами застосування адміністративно-правових норм у цифровому середовищі, зокрема у процесах електронного урядування, автоматизованих процедурах та електронних адміністративних послугах;
- сприяти розвитку навичок забезпечення законності, дисципліни та правової відповідальності під час практичного застосування адміністративно-правових норм різними суб'єктами;
- сформувати здатність аналізувати правові основи адміністративної відповідальності, виявляти проблеми правореалізації та оцінювати відповідність правозастосовних рішень вимогам законодавства;
- навчити враховувати особливості застосування адміністративно-правових норм у процесі виконання адміністративних стягнень, включаючи процедурні гарантії, строки, порядок виконання та можливість оскарження;
- розвинути у студентів уміння формувати юридичну позицію, інтерпретувати норми, оцінювати докази та застосовувати адміністративно-правові механізми у складних практичних ситуаціях.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- природу, структуру та специфіку адміністративно-правових відносин у контексті сучасної правової реформи;
- суб'єктний склад та повноваження органів і посадових осіб, які здійснюють застосування адміністративно-правових норм;
- основні принципи і особливості застосування норм службового права, включно з дисциплінарними процедурами та контролем службової поведінки;
- механізми застосування адміністративно-правових норм під час реалізації електронного урядування та цифрових адміністративних процедур;

- законодавчі та процесуальні основи забезпечення законності та дотримання дисципліни у сфері правозастосування;
- концептуальні засади адміністративної відповідальності, порядок її реалізації та проблеми практичного правозастосування;
- правові підстави та процедури застосування адміністративних стягнень, особливості їх виконання та оскарження;
- судову практику та приклади правозастосування, що ілюструють складні або суперечливі ситуації у сфері адміністративного права.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- аналізувати адміністративно-правові відносини та визначати юридично значущі факти для їх правильної правової оцінки;
- застосовувати адміністративно-правові норми у різних практичних ситуаціях, включно з електронним урядуванням та цифровими процедурами.
- оцінювати законність і обґрунтованість дій органів влади та посадових осіб, що реалізують адміністративно-правові повноваження;
- розробляти правові позиції, готувати адміністративні позови, заперечення та інші процесуальні документи;
- використовувати механізми контролю, дисциплінарного впливу та адміністративної відповідальності для захисту прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб;
- оцінювати ефективність застосування адміністративних стягнень та забезпечувати дотримання процедурних гарантій у процесі їх виконання;
- тлумачити норми службового права та застосовувати їх у конкретних правозастосовних ситуаціях;
- критично аналізувати судову практику та правові позиції у сфері адміністративного права, формувати власні аргументовані висновки.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Особливості правозастосування адміністративно-правових норм» (шифри і зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП «Право», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» 01 вересня 2025 року (Наказ № 35/од від 30.05.2025 р.).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. ПРН5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення. ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки. ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання. ПРН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності. ПРН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-
СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України. СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні. СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні. СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності. СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.	

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів. СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.	правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права ПРН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу. ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування. ПРН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.
--	--

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1		
Семестр	2		
Кількість кредитів ЄКТС	6		
Аудиторні навчальні заняття		Денна форма	Заочна форма
	лекції	30 (в годинах)	16 (в годинах)
	практичні	30 (в годинах)	14 (в годинах)
Самостійна робота		120 (в годинах)	150 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	Залік		

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ:

Пререквізити	Постреквізити
Професійна етика та дисциплінарна відповідальність правника	Запобігання та протидія корупції
Тлумачення та застосування норм права	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1. Теоретико-правові основи та суб'єктний аспект адміністративно-правових відносин

Тема 1. Основоположні категорії адміністративного права (2 год.).

Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади. Суб'єкти публічного адміністрування. Відносини, що складають предмет адміністративного права. Система адміністративного права. Поняття, значення та види джерел адміністративного права.

Питання для самостійного вивчення. Публічний інтерес. Призначення адміністративного права. Відмежування адміністративного права від інших галузей права. Національні джерела адміністративного права. Міжнародні джерела адміністративного права. Юридичні акти Європейського Союзу як джерела адміністративного права в контексті правотворчої діяльності. Рішення судових органів як джерела адміністративного права. Правила вирішення конкуренції норм, закріплених у джерелах адміністративного права. **(1, 6-9, 11-13, 23, 25) (8 год.).**

Тема 2. Адміністративно-правові норми в контексті сучасної концепції адміністративного права (2 год.).

Поняття та сутність адміністративно-правових норм. Ознаки адміністративно-правових норм. Структура адміністративно-правової норми. Класифікація адміністративно-правових норм за: спрямованістю змісту, адресатами або суб'єктами, формою припису, межею дії, юридичною силою. Реалізація норм адміністративного права.

Питання для самостійного вивчення. Державні гарантії дії адміністративно-правових норм. Гіпотеза та її види. Диспозиція та її види. Особливості санкції адміністративно-правової норми. Вимоги до застосування норм адміністративного права (законність, обґрунтованість, доцільність). Види реалізації (виконання, використання, додержання, застосування). **(1, 6-9, 23, 25) (8 год.).**

Тема 3. Адміністративно-правові відносини в парадигмі правової реформи (2 год.).

Поняття адміністративно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин. Особливості (характерні риси) адміністративно-правових відносин. Види адміністративних правовідносин.

Питання для самостійного вивчення. Публічне адміністрування – сфера виникнення адміністративних правовідносин. Відносини публічного управління. Адміністративне право і адміністративні правовідносини. Влада і адміністративно-правові відносини. Вертикальні і горизонтальні адміністративно-правові відносини. (1, 6-9, 11-13, 23-25) (8 год.).

Тема 4. Суб'єкти застосування адміністративно-правових норм (2 год.).

Органи державної влади як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм. Органи, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм.

Питання для самостійного вивчення. Місце органів виконавчої влади у системі публічної адміністрації. Класифікація органів виконавчої влади за масштабом діяльності. Вищі, центральні, місцеві органи виконавчої влади, характеристика їх адміністративно-правового статусу. Адміністративно-правовий статус Офісу Президента України. Адміністративно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України. Міністерства, центральні органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації та їх місце в системі органів виконавчої влади. Організація та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій. Поняття місцевого самоврядування. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні. Основні принципи місцевого самоврядування. (1, 6-9, 11-13, 23-25, 33) (8 год.).

Тема 5. Особливості застосування норм службового права (2 год.).

Правовий статус державного службовця. Вступ на державну службу. Обмеження щодо призначення на посаду. Проходження державної служби. Відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків. Припинення державної служби. Особливості проходження державної служби в окремих державних органах.

Питання для самостійного вивчення. Конституційні засади державної служби в Україні. Закон України «Про державну службу». Принципи державної служби. Службова кар'єра. Цілі, завдання та функції державної служби. Види державної служби. Ранги державних службовців. Посада як первинна структурна одиниця державної організації сучасного суспільства. Класифікація посад державної служби (групи і ранги державних службовців). Класифікація посадових осіб (політичні, адміністративні та патронатні). (1, 6-9, 23, 24, 25) (8 год.).

Тема 6. Застосування адміністративно-правових норм під час процедури електронного урядування (2 год.).

Концептуальні засади електронного урядування. Етапи впровадження електронного урядування. Електронна демократія та електронна держава. Електронні адміністративні послуги.

Питання для самостійного вивчення. Електронне урядування як обов'язкова умова розвитку електронної демократії. Державна політика та державне управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування. Системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування. Проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту. (1, 6-9, 23-25, 31-35) (8 год.).

Тема 7. Застосування адміністративно-правових норм під час процедури надання адміністративних послуг (2 год.).

Нормативно-правові засади надання адміністративних послуг: їх еволюція та сучасний стан. Загальні вимоги щодо надання адміністративних послуг. Компетенція та структура Центру надання адміністративних послуг. Особливості функціонування Центрів надання адміністративних послуг

Питання для самостійного вивчення. Адміністративні послуги: концептуальні засади та термінологія. Основні проблеми отримання адміністративних послуг з точки зору споживачів, реформа системи надання адміністративних послуг. Інформаційні стенди. Консультативна допомога (у тому числі телефонна довідка). Веб-сторінка ЦНАП. Доступ до інформації осіб з обмеженими фізичними можливостями. Персонал ЦНАП. Керівник ЦНАП. Залученість персоналу до змін та підвищення його кваліфікації. Розрахунок кількості працівників/робочих місць. Вимоги щодо кваліфікації персоналу. Основи теорії громадського моніторингу та контролю. Іноземний досвід громадського моніторингу публічних послуг. Ефективність громадського моніторингу та перспективи його подальшого розвитку. (1, 6-9, 23-25, 31-35) (8 год.).

Тема 8. Забезпечення законності та дотримання дисципліни в сфері застосування адміністративно-правових норм (2 год.).

Поняття режиму законності і дисципліни в сфері застосування адміністративно-правових норм. Види контролю. Парламентський контроль.

Президентський контроль. Урядовий контроль. Судовий контроль. Громадський контроль.

Питання для самостійного вивчення. Конституційні основи забезпечення законності і дисципліни в сфері застосування адміністративно-правових норм. Принципи забезпечення законності в сфері застосування адміністративно-правових норм. Гарантії забезпечення законності в сфері застосування адміністративно-правових норм. Способи забезпечення законності в сфері застосування адміністративно-правових норм. Контроль з боку центральних органів виконавчої влади. Контроль з боку місцевих органів виконавчої влади. Контроль з боку органів місцевого самоврядування. Адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності у публічному адмініструванні. Адміністративна юстиція. Поняття та види адміністративно-правових режимів. Поняття та види надзвичайних режимів: Режим державної таємниці. Режим забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. (1, 6-9, 23-25, 31-35) (8 год.).

Змістовий модуль 2. Сучасні практики адміністративної відповідальності, електронного правозастосування та функціонування адміністративного судочинства

Тема 9. Адміністративна відповідальність: концептуальні засади та проблеми правореалізації (2 год.).

Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Законодавчі основи адміністративної відповідальності. Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Законодавче визначення адміністративного правопорушення (проступку) та його загально-правові ознаки. Поняття юридичного складу адміністративного проступку та його елементи.

Питання для самостійного вивчення. Об'єкт адміністративного проступку. Предмет адміністративного проступку та його зв'язок з об'єктом. Об'єктивна сторона адміністративного проступку. Суб'єкт адміністративного проступку. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку та її ознаки. (2-9, 13, 33-39, 47-52) (8 год.).

Тема 10. Адміністративна відповідальність за окремі види правопорушень (2 год.).

Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Військові адміністративні правопорушення.

Питання для самостійного вивчення.

Адміністративні правопорушення, що посягають на власність. Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини. Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення. Адміністративні правопорушення на транспорті. (2-9, 13, 33-39, 47-52) (8 год.).

Тема 11. Особливості застосування адміністративно-правових норм під час провадження в справах про адміністративні правопорушення (2 год.).

Поняття провадження у справах про адміністративні проступки. Принципи провадження про адміністративні правопорушення. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки.

Питання для самостійного вивчення.

Звичайне та спрощене провадження в справі про адміністративний проступок. Порядок складання протоколу в справі про адміністративне правопорушення. Органи та посадові особи, уповноважені скласти протокол в справі про адміністративне правопорушення. Порядок розгляду справи про адміністративний проступок. Органи та посадові особи, уповноважені розглядати справу про адміністративний проступок. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. Порядок оскарження й перегляду постанови в справі про адміністративний проступок. (2-9, 13, 33-39, 47-52) (8 год.).

Тема 12. Особливості застосування адміністративно-правових норм під час забезпечення реалізації адміністративних стягнень (2 год.).

Поняття, сутність та мета застосування адміністративних стягнень. Система та характеристика адміністративних стягнень. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

Питання для самостійного вивчення. Основні і додаткові адміністративні стягнення. Видворення іноземців за межі України як міра адміністративного стягнення. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне

правопорушення. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Строки давності накладення адміністративних стягнень. Обчислення строків адміністративних стягнень. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. (2-9, 13, 33-39, 47-52, 80) (8 год.).

Тема 13. Сучасні аспекти оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення (2 год.).

Поняття оскарження адміністративної постанови: правова природа та нормативна база. Суб'єкти оскарження: права та обов'язки сторін, органів влади та суду. Процедура оскарження постанови: строки, форми, подання апеляцій та скарг. Судова практика щодо оскарження адміністративних постанов: аналіз рішень та тенденцій.

Питання для самостійного вивчення. Трансформація процедур оскарження в умовах цифровізації: подання скарг, електронні докази та електронний документообіг. Застосування стандартів ЄСПЛ до проваджень щодо адміністративних правопорушень: вплив на сучасну практику оскарження постанов. Типові помилки органів публічної адміністрації при винесенні постанов та їх значення для перспектив успішного оскарження. Сучасні підходи судів до оцінки доказів у справах про адміністративні правопорушення: тенденції та ключові орієнтири. Особливості оскарження постанов у справах, розглянутих автоматизованими системами (автофіксація порушень ПДР, фото- та відеофіксація). (2-9, 13, 33-39, 47-52, 80) (8 год.).

Тема 14. Адміністративне судочинство в правовій державі: еволюція, інституційні моделі та розвиток (2 год.).

Місце та значення адміністративного судочинства у системі сучасної правової держави. Генеза адміністративного судочинства. Правовий інститут адміністративного судочинства: зміст, моделі, особливості. Удосконалення правових та організаційних засад функціонування адміністративного судочинства в Україні.

Питання для самостійного вивчення. Порівняльний огляд адміністративно-юстиційних моделей у провідних правових системах. Аналіз впливу стандартів ЄСПЛ на сучасну доктрину й практику адміністративного судочинства в Україні. Проблеми правозастосування та типові прогалини у нормативному регулюванні адміністративного судочинства. Вивчення організаційних чинників ефективності діяльності адміністративних судів. Аналіз тенденцій цифровізації адміністративного судочинства та їх впливу на доступність і якість правосуддя. Перспективи розвитку української системи

адміністративного судочинства у контексті європейської інтеграції та гармонізації правових стандартів. **(1-13, 15, 17) (8 год.)**.

Тема 15. Правозастосовні механізми та організаційно-процесуальні засади виконання судових рішень в адміністративних справах (2 год.)

Доктринальні та правозастосовні засади виконання судових рішень в адміністративних справах. Імператив обов'язковості судових рішень: конституційні, міжнародні та практичні виміри. Негайне виконання адміністративних судових рішень: підстави, особливості та проблемні аспекти реалізації. Організаційно-процесуальний механізм виконання судових рішень в адміністративних справах: процедури, суб'єкти, типові проблеми.

Питання для самостійного вивчення. Аналіз міжнародних стандартів виконання судових рішень у публічно-правових спорах та їх вплив на національну практику; дослідження причин невиконання або тривалої затримки виконання рішень адміністративних судів в Україні; вивчення правового статусу та повноважень органів примусового виконання у контексті адміністративних справ; оцінка сучасної судової практики щодо негайного виконання та типових проблем його реалізації; дослідження механізмів відповідальності суб'єктів владних повноважень за невиконання рішень адміністративних судів; аналіз можливих напрямів удосконалення процедур виконання рішень з урахуванням європейських підходів та цифровізації виконавчих процесів. **(1-13, 15, 17) (8 год.)**.

Зміст практичних занять

Змістовий модуль 1. Теоретико-правові основи та суб'єктний аспект адміністративно-правових відносин

Тема 1. Основоположні категорії адміністративного права (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Публічне адміністрування як форма реалізації публічної влади.
2. Суб'єкти публічного адміністрування.
3. Відносини, що складають предмет адміністративного права.
4. Система адміністративного права.
5. Поняття, значення та види джерел адміністративного права.

Практичні завдання:

1. Громадянин подав до органу місцевого самоврядування заяву про надання довідки. Орган відмовив, мотивуючи це «внутрішнім розподілом повноважень», за яким такі довідки з 2025 року видає комунальне підприємство.

Питання:

Чи є дії органу прикладом належного публічного адміністрування? Чи може комунальне підприємство здійснювати владні повноваження? Які норми адміністративного права регулюють делегування таких повноважень?

2. Приватна компанія уклала договір з Мінінфраструктури про виконання технічного огляду транспортних засобів. Під час перевірки інспектор компанії виніс обов'язкову для виконання вимогу щодо усунення порушень.

Питання:

Чи може приватна компанія або її інспектор вважатися суб'єктом публічного адміністрування? Який статус має такий акт? Які наслідки неправомірного здійснення владних управлінських функцій?

3. Міська рада ухвалила рішення, яким встановила «правила благоустрою» для всіх мешканців громади. Частина правил суперечить постанові Кабінету Міністрів України.

Питання:

Яке джерело має більшу юридичну силу? Які наслідки виникають через таку суперечність? Чи може громадянин оскаржити акт органу місцевого самоврядування?

4. Проаналізуйте правову позицію Верховного Суду в одній із актуальних справ щодо здійснення дискреційних повноважень органу влади. Поясніть, як суд розмежовує дискрецію та свавілля та яке значення це має для розуміння публічного адміністрування.

Тема 2. Адміністративно-правові норми в контексті сучасної концепції адміністративного права (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття та сутність адміністративно-правових норм.
2. Ознаки адміністративно-правових норм. Структура адміністративно-правової норми.
3. Класифікація адміністративно-правових норм за: спрямованістю змісту,

адресатами або суб'єктами, формою припису, межею дії, юридичною силою. Реалізація норм адміністративного права.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: визначення виду адміністративно-правової норми

Міністерство охорони здоров'я видало наказ, яким зобов'язало всі комунальні лікарні до 1 січня 2026 року перейти на електронний документообіг. У документі визначено строки, відповідальних осіб та заходи контролю.

Питання:

Які ознаки дозволяють визначити цей припис як адміністративно-правову норму? До якого виду норм за змістом, адресатами та формою припису він належить? Чи є ця норма імперативною чи диспозитивною?

2. Кейс: проблема реалізації адміністративно-правової норми

Закон передбачає, що звернення громадян розглядаються протягом 30 днів. Однак через воєнний стан Кабінет Міністрів ухвалив постанову, якою рекомендував органам влади продовжувати строки розгляду звернень у разі об'єктивної неможливості.

Питання:

Чи змінює постанова КМУ зміст адміністративно-правової норми закону? Яка норма має вищу юридичну силу? Як співвіднести імперативний припис закону і рекомендаційний характер підзаконного акту? Як реалізується норма в умовах конкуренції приписів?

3. Практичне завдання: реконструкція структури адміністративно-правової норми

Національна поліція повідомляє водіїв, що за порушення правил зупинки/стоянки передбачено штраф у розмірі 340 грн.

Питання:

Виділіть у цьому приписі гіпотезу, диспозицію та санкцію. Чи можна вважати, що норма повністю відтворена у повідомленні? Які елементи норми фактично «защиті» у законодавстві і не проговорені в інформаційному повідомленні?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики

Ознайомтеся з однією із постанов Верховного Суду щодо застосування адміністративно-правової норми з нечітким або бланкетним формулюванням (наприклад, про «належне виконання службових обов'язків» або «порушення правил благоустрою»).

Питання:

Як суд тлумачить зміст такої норми? Якими критеріями заповнюється її оціночний характер? Яке значення має така правова позиція для забезпечення передбачуваності реалізації адміністративно-правових норм?

Тема 3. Адміністративно-правові відносини в парадигмі правової реформи (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття адміністративно-правових відносин.
2. Суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин.
3. Особливості (характерні риси) адміністративно-правових відносин.
4. Види адміністративних правовідносин.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: визначення характеру адміністративно-правових відносин

Громадянин подав електронне звернення до Міністерства освіти і науки щодо неправомірної, на його думку, відмови університету в академічній відпустці. Міністерство переадресувало звернення вишу, зазначивши, що питання належить до його компетенції.

Питання:

Які саме адміністративно-правові відносини виникли між громадянином, МОН і університетом? Чи є університет суб'єктом владних повноважень у цих правовідносинах? Як кваліфікувати взаємодію між органом виконавчої влади та закладом освіти — як вертикальні чи горизонтальні адміністративні відносини?

2. Кейс: суб'єктний склад у контексті реформи децентралізації

Після утворення об'єднаної територіальної громади частина повноважень районної державної адміністрації була передана виконавчому комітету ради ОТГ. Громадянин звернувся зі скаргою до РДА на рішення виконавчого комітету про відмову у наданні містобудівних умов.

Питання:

Чи має РДА повноваження переглядати або скасовувати рішення виконавчих органів ОТГ? Як змінився суб'єктний склад адміністративно-правових відносин після реформи децентралізації? Які наслідки неправильно визначеної юрисдикції під час розгляду звернень?

3. Практичне завдання: визначення об'єкта адміністративно-правових відносин

Державна екологічна інспекція винесла припис підприємству про усунення порушень щодо викидів забруднюючих речовин. Підприємство оскаржило припис, вважаючи, що інспекція не мала достатніх даних про фактичні параметри викидів.

Питання:

Що є об'єктом адміністративно-правових відносин у цьому випадку? Чи змінюється об'єкт при переході від наглядових дій до судового оскарження? Як визначення об'єкта впливає на характер правовідносин?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики

Ознайомтеся з судовою практикою Верховного Суду щодо спорів про визначення суб'єктів владних повноважень - наприклад, у справах, де приватні суб'єкти виконують делеговані державою функції (адміністративні послуги, технічні огляди, сертифікація тощо).

Питання:

За якими критеріями суд відносить суб'єкта до суб'єктів владних повноважень? Чому формальне закріплення повноважень у законі не є єдиним критерієм? Яке значення має ця позиція для формування сучасної моделі адміністративно-правових відносин?

Тема 4. Суб'єкти застосування адміністративно-правових норм (2 год.).**Питання для обговорення.**

1. Органи державної влади як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм.
2. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм.
3. Органи, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення як суб'єкти застосування адміністративно-правових норм.
4. Класифікація органів виконавчої влади за масштабом діяльності.

Практичні завдання:**1. Ситуаційне завдання: визначення характеру адміністративно-правових відносин**

Громадянин подав електронне звернення до Міністерства освіти і науки щодо неправомірної, на його думку, відмови університету в академічній відпустці. Міністерство переадресувало звернення вишу, зазначивши, що питання належить до його компетенції.

Питання:

Які саме адміністративно-правові відносини виникли між громадянином, МОН і університетом? Чи є університет суб'єктом владних повноважень у цих правовідносинах? Як кваліфікувати взаємодію між органом виконавчої влади та закладом освіти - як вертикальні чи горизонтальні адміністративні відносини?

2. Кейс: суб'єктний склад у контексті реформи децентралізації

Після утворення об'єднаної територіальної громади частина повноважень районної державної адміністрації була передана виконавчому комітету ради ОТГ. Громадянин звернувся зі скаргою до РДА на рішення виконавчого комітету про відмову у наданні містобудівних умов.

Питання:

Чи має РДА повноваження переглядати або скасовувати рішення виконавчих органів ОТГ? Як змінився суб'єктний склад адміністративно-правових відносин після реформи децентралізації? Які наслідки неправильно визначеної юрисдикції під час розгляду звернень?

3. Практичне завдання: визначення об'єкта адміністративно-правових відносин

Державна екологічна інспекція винесла припис підприємству про усунення порушень щодо викидів забруднюючих речовин. Підприємство оскаржило припис, вважаючи, що інспекція не мала достатніх даних про фактичні параметри викидів.

Питання:

Що є об'єктом адміністративно-правових відносин у цьому випадку? Чи змінюється об'єкт при переході від наглядових дій до судового оскарження? Як визначення об'єкта впливає на характер правовідносин?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики

Ознайомтеся з судовою практикою Верховного Суду щодо спорів про визначення суб'єктів владних повноважень - наприклад, у справах, де приватні суб'єкти виконують делеговані державою функції (адміністративні послуги, технічні огляди, сертифікація тощо).

Питання:

За якими критеріями суд відносить суб'єкта до суб'єктів владних повноважень? Чому формальне закріплення повноважень у законі не є єдиним критерієм? Яке значення має ця позиція для формування сучасної моделі адміністративно-правових відносин?

Тема 5. Особливості застосування норм службового права (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Правовий статус державного службовця.
2. Вступ на державну службу.

3. Обмеження щодо призначення на посаду.
4. Проходження державної служби.
5. Відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків.
6. Припинення державної служби.
7. Особливості проходження державної служби в окремих державних органах.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: правовий статус державного службовця

Начальник відділу обласної державної адміністрації відмовився виконувати усне розпорядження заступника голови ОДА, вважаючи його незаконним. Після цього заступник видав письмовий наказ про притягнення службовця до дисциплінарної відповідальності.

Питання:

Чи зобов'язаний державний службовець виконувати усне розпорядження керівництва? Які норми службового права регулюють порядок виконання/невиконання незаконного наказу? Чи може відмова бути підставою для дисциплінарної відповідальності?

2. Кейс: обмеження щодо зайняття посади

Кандидат на посаду державної служби категорії «Б» нещодавно був учасником керівного органу громадської організації, яка має контракти з тим органом влади, куди він подає документи. Конкурсна комісія сумнівається, чи не створює це конфлікти інтересів.

Питання:

Чи є членство у керівному органі ГО підставою для заборони призначення на посаду? Які обмеження Закону «Про державну службу» та антикорупційного законодавства підлягають застосуванню? Які рішення може ухвалити конкурсна комісія?

3. Практичне завдання: проходження служби та відсторонення

Державного інспектора Держпродспоживслужби відсторонили від виконання обов'язків у зв'язку з відкриттям кримінального провадження. Формулювання у наказі - «до завершення всіх слідчих дій». Інспектор оскаржив наказ, стверджуючи, що його строк відсторонення визначено невизначено.

Питання:

Чи може орган влади відсторонити службовця “на невизначений строк”? Які гарантії службовця порушено? Яким має бути правомірний порядок відсторонення відповідно до службового законодавства?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики

Проаналізуйте рішення Касаційного адміністративного суду щодо неправильного припинення державної служби (наприклад, у випадках «реорганізації», скорочення, дисциплінарного звільнення).

Питання:

Які ключові критерії суд застосовує для оцінки правомірності припинення державної служби? Як суд розмежовує формальну законність і зловживання правом при звільненні? Яке значення такі рішення мають для стандартів застосування норм службового права?

Тема 6. Застосування адміністративно-правових норм під час процедури електронного урядування (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Концептуальні засади електронного урядування.
2. Етапи впровадження електронного урядування.
3. Електронна демократія та електронна держава.
4. Електронні адміністративні послуги.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: електронна адміністративна процедура

Громадянин подав онлайн-заявку на отримання довідки про місце реєстрації через портал «Дія». Через 10 днів заявник отримав відмову з підстави «технічна неможливість підтвердження даних». Пояснень від органу влади не надійшло.

Питання:

Чи відповідає така відмова принципам електронної адміністративної процедури? Які норми регулюють обов'язок органу надати мотивовану відповідь? Чи може заявник оскаржити «технічну відмову» як неправомірну?

2. Кейс: електронна держава та ризики автоматизованих рішень

Місцева державна адміністрація впровадила автоматизовану систему формування рішень щодо призначення окремих видів соціальної допомоги. Алгоритм відмовив у наданні допомоги особі, в якій система некоректно зчитала дані з реєстрів.

Питання:

Хто несе відповідальність за помилкове автоматизоване рішення - орган влади, розробник ПЗ, адміністратор реєстру? Чи може алгоритм ухвалювати адміністративні рішення без людського контролю? Які принципи електронної демократії порушено?

3. Практичне завдання: електронні послуги та межі компетенції

Орган місцевого самоврядування запустив онлайн-сервіс для реєстрації місця проживання. Однак законодавчо така послуга належить до компетенції ДМС України. Після запуску сервісу кілька громадян отримали «електронні підтвердження» про реєстрацію, які виявилися недійсними.

Питання:

Чи може орган місцевого самоврядування самостійно запроваджувати електронні послуги поза межами своїх повноважень? Яка юридична сила «електронних підтверджень», виданих органом, що не має компетенції? Які правові наслідки для громадян?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики або законодавства

Проаналізуйте приклади української або зарубіжної практики щодо оскарження рішень, ухвалених через електронні системи (електронні закупівлі, реєстрові дії, автоматизовані адміністративні процедури).

Питання:

За якими критеріями суд оцінює правомірність рішень, сформованих автоматизованими системами? Як суд визначає, чи була забезпечена достатня участь людини («human-in-the-loop»)? Яке значення це має для розвитку електронної держави?

Тема 7. Застосування адміністративно-правових норм під час процедури надання адміністративних послуг (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Нормативно-правові засади надання адміністративних послуг: їх еволюція та сучасний стан.
2. Загальні вимоги щодо надання адміністративних послуг.
3. Компетенція та структура Центру надання адміністративних послуг.
4. Особливості функціонування Центрів надання адміністративних послуг.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: дотримання загальних вимог до адмінпослуг

Громадянин подав заяву до ЦНАП на отримання довідки про склад сім'ї. Працівник ЦНАП відмовив у прийнятті документів, пояснивши, що «орган, який видає довідку, ще не передав оновлені бланки». Пропозиції прийняти заяву та видати результат у строк працівник проігнорував.

Питання:

Чи є підстави для відмови у прийнятті документів? Які норми Закону «Про адміністративні послуги» порушено? Які права має заявник у такій ситуації? Чи можна оскаржити дії працівника ЦНАП як протиправну бездіяльність?

2. Кейс: межі компетенції ЦНАП та органу, що надає послугу

До ЦНАП звернувся підприємець щодо отримання дозволу на розміщення зовнішньої реклами. Адміністратор ЦНАП повідомив, що рішення приймає виконком міської ради, а ЦНАП «лише консультує» і не приймає заяв.

Питання:

Чи має ЦНАП право відмовити у прийнятті заяви, якщо рішення приймає інший орган? Як співвідноситься компетенція ЦНАП і суб'єкта надання послуги? Чи порушує така відмова принцип організаційної єдності надання адміністративних послуг?

3. Практичне завдання: адміністративна процедура та елементи дискреції

Громадянин подав до ЦНАП заяву на присвоєння адреси об'єкту нерухомості. Орган місцевого самоврядування відмовив у наданні послуги, посиляючись на «невідповідність архітектурним вимогам». Проте в документах не визначено, які саме вимоги порушено.

Питання:

Чи є така підстава для відмови достатньо мотивованою? Де межа між законною дискрецією органу і свавіллям? Які елементи належного адміністративного акта повинні бути відображені в рішенні про відмову?

4. Аналітичне завдання на основі судової практики

Ознайомтеся з актуальними рішеннями Верховного Суду щодо спорів про незаконні відмови у наданні адміністративних послуг (реєстрація місця проживання, видача містобудівних умов, дозвільні документи тощо).

Питання:

Які стандарти суд встановлює для правомірного надання чи відмови у наданні адміністративної послуги? Як суди оцінюють належність мотивування

рішень? Яке значення має судова практика для забезпечення однаковості адміністративних процедур у ЦНАП?

Тема 8. Забезпечення законності та дотримання дисципліни в сфері застосування адміністративно-правових норм (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття режиму законності і дисципліни в сфері застосування адміністративно-правових норм.
2. Поняття контролю та його види.
3. Парламентський контроль.
4. Президентський контроль.
5. Урядовий контроль.
6. Судовий контроль.
7. Громадський контроль.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: режим законності в органі виконавчої влади

Під час внутрішнього аудиту в обласній державній адміністрації з'ясувалося, що кілька управлінь систематично видавали рішення без належної реєстрації документів. Керівник ОДА доручив негайно «виправити всі рішення заднім числом» для уникнення відповідальності.

Питання:

Чи допускає режим законності та службової дисципліни таке «виправлення» документів? Які правові наслідки можуть настати для керівника та посадових осіб? Які форми контролю можна застосувати для перевірки правомірності таких дій?

2. Кейс: перевірка меж парламентського контролю

Комітет Верховної Ради направив центральному органу виконавчої влади запит про надання інформації щодо окремої адміністративної процедури, вимагаючи також копії персональних даних заявників. Орган відмовився, мотивуючи це «відсутністю повноважень парламенту на втручання в персональні дані».

Питання:

Чи є відмова правомірною? Якими є межі парламентського контролю? У яких випадках орган виконавчої влади зобов'язаний надавати інформацію комітету? Чи може парламент вимагати персональні дані?

3. Практичне завдання: співвідношення видів контролю

Орган місцевого самоврядування ухвалив рішення щодо порядку використання комунального майна, яке суперечить закону. Громадська організація подала запит, ініціювала громадську експертизу та оголосила

публічну кампанію. Паралельно прокуратура внесла подання, а громадянин звернувся до адміністративного суду.

Питання:

Які види контролю задіяно в цій ситуації? У чому полягають їхні відмінності та можливі точки перетину? Який механізм є найбільш ефективним для поновлення законності? Чи можуть громадський і судовий контроль взаємодоповнювати один одного?

4. Аналітичне завдання: судовий контроль і дотримання дисципліни

Ознайомтеся з одним із рішень Верховного Суду щодо оскарження протиправної бездіяльності органу державної влади, який не виконував вимоги щодо строків або форми адміністративної процедури.

Питання:

Які критерії суд застосовує для оцінки дотримання законності в діяльності органу влади? Як суд визначає межі службової дисципліни посадової особи? Який вплив такі рішення мають на стандарти правозастосування в публічній адміністрації?

Змістовий модуль 2. Сучасні практики адміністративної відповідальності, електронного правозастосування та функціонування адміністративного судочинства

Тема 9. Адміністративна відповідальність: концептуальні засади та проблеми правореалізації (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності.
2. Принципи та законодавчі основи адміністративної відповідальності.
3. Відмінність адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.
4. Законодавче визначення адміністративного правопорушення (проступку) та його загально-правові ознаки.
5. Поняття юридичного складу адміністративного проступку та його елементи.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: кваліфікація адміністративного правопорушення

Патрульна поліція зупинила водія, який залишив авто у місці, де встановлено знак «Зупинка заборонена». Водій заявив, що «порушення

незначне», тому «не утворює складу правопорушення». Інспектор наполягає на винесенні постанови за ст. 122 КУпАП.

Питання:

Чи є неправильне паркування адміністративним правопорушенням? Які елементи юридичного складу проступку слід встановити? Чи має значення ступінь суспільної шкідливості? Які норми КУпАП регулюють склад і ознаки такого правопорушення?

2. Кейс: конкуренція адміністративної та кримінальної відповідальності

Посадова особа податкового органу умисно не подала декларацію про конфлікт інтересів. Керівництво планує притягнути її до адміністративної відповідальності за ст. 172-7 КУпАП, однак правоохоронний орган вбачає в діях ознаки кримінального правопорушення.

Питання:

Як визначити, який вид юридичної відповідальності є належним? Чи допускається подвійне притягнення за один і той самий факт? Які критерії відмежування адміністративної відповідальності від кримінальної? Яке правове значення має форма вини для правильного застосування норм?

3. Практичне завдання: встановлення принципів адміністративної відповідальності

Місцева рада ухвалила «положення про адміністративні правопорушення в сфері благоустрою», яким встановила: штрафи можуть накладатися без складання протоколу, рішення - усне, а відповідальність - незалежно від вини правопорушника.

Питання:

Які принципи адміністративної відповідальності порушено? Чи можуть органи місцевого самоврядування самостійно визначати процедури притягнення до відповідальності? Які норми КУпАП встановлюють обов'язкові елементи провадження? Чи є таке положення незаконним і яке правозастосування воно може спричинити?

4. Аналітичне завдання: судова практика щодо юридичного складу проступку

Ознайомтеся з одним із рішень Верховного Суду щодо скасування постанови про притягнення до адміністративної відповідальності через недоведеність одного з елементів складу проступку (час, місце, суб'єкт, вина, об'єктивна сторона тощо).

Питання:

Які критерії суд використовує для перевірки повноти встановлення складу адміністративного правопорушення? Який з елементів складу найчастіше стає підставою для скасування постанов? Як суд розмежовує формальні та матеріальні склади проступків? Яке значення такі рішення мають для формування єдиної практики застосування норм адміністративної відповідальності?

Тема 10. Адміністративна відповідальність за окремі види правопорушень (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку.
2. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.
3. Військові адміністративні правопорушення.

Практичні завдання:**1. Ситуаційне завдання: порушення громадського порядку**

Під час масового заходу громадянин розпалював конфлікт із поліцейськими, голосно висловлювався, перешкоджав руху інших учасників. Поліція оформила протокол за ст. 173 КУпАП (дрібне хуліганство). Громадянин стверджує, що його дії - лише «емоційне висловлення позиції».

Питання:

Чи утворюють такі дії склад адміністративного правопорушення, що посягає на громадський порядок? Які ознаки об'єктивної сторони слід довести? Чи має значення контекст масового заходу? Які норми КУпАП регулюють правопорушення проти громадського порядку та безпеки?

2. Кейс: адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення

Депутат місцевої ради проголосував за рішення, від якого прямо залежала діяльність підприємства, що належить його дружині. Підрозділ НАЗК склав протокол за ст. 172-7 КУпАП. Депутат пояснює, що «не був обізнаний про конфлікт інтересів».

Питання:

Чи має значення необізнаність у питанні конфлікту інтересів? Які елементи складу корупційного правопорушення необхідно встановити? Чи може помилка особи бути підставою для звільнення від відповідальності? Яким є статус рішення депутата, прийнятого в умовах конфлікту інтересів?

3. Практичне завдання: військові адміністративні правопорушення

Військовослужбовець ЗСУ самовільно залишив місце служби на декілька годин без дозволу командира. Командир планує оформити матеріали за ст. 172-10 КУпАП. Військовослужбовець стверджує, що «не бачив у цьому порушення», оскільки «відлучився з особистих причин».

Питання:

Які ознаки військових адміністративних правопорушень слід встановити в цій ситуації? Чи має значення мотив чи пояснення військовослужбовця? Які додаткові процедури діють щодо військових адміністративних проступків? Якою є роль командування у фіксації таких порушень?

4. Аналітичне завдання: судова практика щодо окремих видів правопорушень

Ознайомтеся з одним із рішень Верховного Суду у справах про:

- дрібне хуліганство, або
- порушення правил дорожнього руху, або- корупційні адмінправопорушення, або
- військові проступки.

Проаналізуйте, як суд визначив наявність або відсутність складу правопорушення саме у цьому виді.

Питання:

Які критерії суд застосовує для доведення елементів складу конкретного виду проступку? Як суд оцінює докази щодо суб'єктивної та об'єктивної сторін? Які правові позиції формуються щодо меж вини, умислу чи необережності? Який вплив ці рішення мають на практику притягнення до адміністративної відповідальності за окремі категорії правопорушень?

Тема 11. Особливості застосування адміністративно-правових норм під час провадження в справах про адміністративні правопорушення (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття провадження у справах про адміністративні проступки.
2. Принципи провадження про адміністративні правопорушення.
3. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки.
4. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: початок провадження

Громадянин порушив правила дорожнього руху, поліція склала протокол про адміністративне правопорушення. Протокол було надіслано особі через

електронну систему, однак громадянин стверджує, що «не отримував повідомлення» та не знає про провадження.

Питання:

Чи вважається провадження розпочатим у законному порядку? Які принципи адміністративного провадження можуть бути порушені? Які норми КУпАП регулюють порядок повідомлення особи? Чи можна оскаржити дії органу влади?

2. Кейс: порушення стадій провадження

Інспектор склав протокол про порушення благоустрою, але одразу виніс постанову про накладення штрафу, не надавши особі можливості пояснити свої дії та не залучивши свідків.

Питання:

Які стадії провадження були порушені? Які принципи адміністративного провадження не дотримані? Які правові наслідки таких порушень для постанови? Як можна виправити порушення без повторного провадження?

3. Практичне завдання: заходи забезпечення провадження

Під час провадження про адміністративне правопорушення особа ухиляється від явки на виклик до органу влади, погрожує знищенням доказів та перешкоджає свідкам. Орган влади застосував тимчасовий доступ до документів та залучення свідків без особистої присутності порушника.

Питання:

Які заходи забезпечення провадження застосовані? Чи були вони законними? Які інші заходи можуть бути використані? Який вплив ці заходи мають на дотримання принципу законності та прав порушника?

4. Аналітичне завдання: судова практика щодо провадження

Ознайомтеся з рішенням Верховного Суду про скасування постанови про адміністративне правопорушення через порушення порядку провадження (наприклад, недотримання стадій, відсутність пояснень, неправомірне застосування заходів забезпечення).

Питання:

Які стадії або елементи провадження суд вважав порушеними? Який вплив таких рішень має на стандарти адміністративного правозастосування? Як суд оцінює дотримання принципів провадження? Які висновки можна зробити для практичної роботи органів влади?

Тема 12. Особливості застосування адміністративно-правових норм під час забезпечення реалізації адміністративних стягнень (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття, сутність та мета застосування адміністративних стягнень.
2. Система адміністративних стягнень.
3. Характеристика адміністративних стягнень.
4. Правила накладення адміністративних стягнень.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: накладення адміністративного стягнення

Громадянин отримав штраф за порушення правил благоустрою міста. Проте він стверджує, що не отримував повідомлення про правопорушення та не мав можливості оскаржити постанову.

Питання:

Чи є накладене стягнення законним? Які вимоги законодавства щодо повідомлення та права на оскарження порушено? Які принципи адміністративних стягнень не дотримані? Які дії може вжити порушник для захисту своїх прав?

2. Кейс: вибір виду адміністративного стягнення

Орган місцевого самоврядування розглядає справу про порушення правил паркування, під час якого автомобіль заважав руху громадського транспорту. Адміністратор планує обрати стягнення - або попередження, або штраф.

Питання:

Які критерії законодавство передбачає для вибору виду адміністративного стягнення? Чи може орган самостійно змінювати вид стягнення залежно від обставин? Які принципи пропорційності та доцільності застосування стягнення слід врахувати?

3. Практичне завдання: реалізація адміністративного стягнення

Особа сплатила штраф частково та з порушенням встановленого строку. Орган влади планує застосувати додаткові заходи — пеню та тимчасове обмеження доступу до послуг.

Питання:

Які правила накладення та реалізації адміністративних стягнень порушені чи дотримані? Чи законним є застосування додаткових заходів? Які альтернативні способи примусового виконання стягнення передбачені законом? Як забезпечити дотримання прав порушника при примусовому виконанні?

4. Аналітичне завдання: судова практика щодо адміністративних стягнень

Ознайомтеся з рішенням Верховного Суду про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення через порушення процедури або неправомірний вибір виду стягнення.

Питання:

Які помилки при застосуванні стягнень суд визнав критичними? Які стандарти дотримання принципу законності та пропорційності встановлено судом? Які висновки можна зробити для практичного застосування адміністративних стягнень органами влади?

Тема 13. Сучасні аспекти оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Поняття оскарження адміністративної постанови: правова природа та нормативна база.
2. Суб'єкти оскарження: права та обов'язки сторін, органів влади та суду.
3. Процедура оскарження постанови: строки, форми, подання апеляцій та скарг.
4. Судова практика щодо оскарження адміністративних постанов: аналіз рішень та тенденцій.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: своєчасність оскарження

Громадянин отримав постанову про адміністративне правопорушення за порушення правил благоустрою. Він пропустив строк для оскарження через хворобу, однак наполягає на перегляді рішення.

Питання:

Чи може громадянин оскаржити постанову після закінчення строку? Які правові механізми передбачені для відновлення строків? Які норми КУпАП регулюють строки та підстави для їх поновлення? Як забезпечується баланс прав сторін та принцип законності?

2. Кейс: права та обов'язки суб'єктів оскарження

Інспектор склав постанову про адміністративне правопорушення, проте орган, який її виніс, не надав особі копію документа. Порушник подав скаргу до суду, а орган заявив, що «не зобов'язаний надавати копію до початку розгляду».

Питання:

Які права має особа під час оскарження постанови? Які обов'язки органу влади щодо забезпечення права на оскарження? Які норми визначають форми та порядок подання скарги? Чи є порушення принципу рівності сторін у провадженні?

3. Практичне завдання: процедура оскарження

Громадянин подав апеляційну скаргу на постанову, однак суд відхилив її через нібито «неправильне оформлення документа». Порушник стверджує, що подав усі необхідні дані.

Питання:

Які формальні та матеріальні вимоги до апеляцій та скарг передбачені законодавством? Чи є підстави для повернення або відхилення скарги? Які дії має вжити особа для правильного оформлення оскарження? Як забезпечується дотримання принципу доступності та справедливості?

4. Аналітичне завдання: судова практика оскарження

Ознайомтеся з одним із рішень Верховного Суду щодо скасування постанови про адміністративне правопорушення за процедурні порушення при оскарженні.

Питання:

Які порушення суд визнав критичними для скасування постанови? Які висновки щодо прав та обов'язків сторін у процесі оскарження сформульовано? Як суд оцінює баланс між ефективністю правозастосування та дотриманням процесуальних прав? Які рекомендації можна винести для практичної роботи органів влади та громадян при оскарженні постанов?

Тема 14. Адміністративне судочинство в правовій державі: еволюція, інституційні моделі та розвиток (2 год.).

Питання для обговорення.

1. Місце та значення адміністративного судочинства у системі сучасної правової держави.
2. Генеза адміністративного судочинства.
3. Правовий інститут адміністративного судочинства: зміст, моделі, особливості.
4. Удосконалення правових та організаційних засад функціонування адміністративного судочинства в Україні.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: значення адміністративного судочинства

Громадянин звернувся до адміністративного суду з позовом до органу місцевого самоврядування щодо скасування неправомірного рішення про встановлення штрафу за порушення благоустрою.

Питання:

Яке значення адміністративного судочинства для захисту прав громадян у правовій державі? Як забезпечується баланс між владою та правами особи? Які принципи адміністративного судочинства застосовуються у цій ситуації?

2. Кейс: еволюція та інституційні моделі

Розглядаючи позов щодо незаконного звільнення державного службовця, суд застосував сучасні процедури адміністративного судочинства, які відрізняються від старих норм 1990-х років.

Питання:

Які зміни в адміністративному судочинстві відбулися за останні три десятиліття? Як зміни вплинули на права та захист громадян? Які моделі адміністративного судочинства застосовуються в сучасній практиці України?

3. Практичне завдання: удосконалення правових засад

Міністерство розробило проєкт змін до закону про адміністративні суди з метою оптимізації процесу розгляду справ та підвищення ефективності захисту прав громадян.

Питання:

Які правові та організаційні аспекти функціонування адміністративного судочинства потребують удосконалення? Які сучасні практики (наприклад, електронний суд, стандарти строків) можуть бути запроваджені? Який вплив удосконалення має на правозастосування та доступ до суду?

4. Аналітичне завдання: судова практика

Ознайомтеся з одним із рішень Верховного Суду щодо оскарження рішень органів виконавчої влади. Суд досліджував питання законності дій органу та застосування адміністративно-правових норм.

Питання:

Які критерії суд використовує для оцінки правомірності дій органів влади? Як суд оцінює відповідність правових моделей та процедур сучасним стандартам? Які висновки можна зробити для підвищення ефективності адміністративного судочинства в Україні?

Тема 15. Правозастосовні механізми та організаційно-процесуальні засади виконання судових рішень в адміністративних справах (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Доктринальні та правозастосовні засади виконання судових рішень в адміністративних справах.
2. Імператив обов'язковості судових рішень: конституційні, міжнародні та практичні виміри.
3. Негайне виконання адміністративних судових рішень: підстави, особливості та проблемні аспекти реалізації.
4. Організаційно-процесуальний механізм виконання судових рішень в адміністративних справах: процедури, суб'єкти, типові проблеми.

Практичні завдання:

1. Ситуаційне завдання: обов'язковість судового рішення

Громадянин оскаржив постанову органу місцевого самоврядування про штраф за порушення благоустрою. Суд задовольнив позов і скасував постанову, однак орган влади відмовляється виконувати рішення, мотивуючи це «бюрократичними труднощами».

Питання:

Який обов'язок мають органи влади щодо виконання судових рішень? Які конституційні та законодавчі норми регулюють імператив обов'язковості? Які правові наслідки і механізми примусового виконання існують?

2. Кейс: негайне виконання рішення

Суд виніс постанову про негайне скасування рішення про відсторонення державного службовця від посади. Орган влади затягує виконання рішення через внутрішні консультації.

Питання:

Які підстави та правові норми передбачають негайне виконання адміністративного судового рішення? Які проблеми реалізації таких рішень виникають на практиці? Як забезпечується ефективність негайного виконання? Які права та обов'язки сторін у таких випадках?

3. Практичне завдання: організаційно-процесуальний механізм

Орган виконавчої влади отримав судове рішення, але виникли питання щодо суб'єктів виконання, строків та процедурних дій, необхідних для реалізації постанови суду.

Питання:

Які організаційно-процесуальні засади застосовуються для виконання судових рішень в адміністративних справах? Хто є суб'єктами виконання і які їхні повноваження? Які типові проблеми можуть виникати і як їх уникнути? Які кроки необхідні для забезпечення законності та ефективності виконання?

4. Аналітичне завдання: судова практика

Ознайомтеся з рішенням Верховного Суду щодо невиконання адміністративного судового рішення органом влади, зокрема питанням строків та процедурних порушень.

Питання:

Які критерії суд застосовує для оцінки законності та ефективності виконання рішень? Як суд розглядає порушення строків і процедурні помилки? Які висновки можна зробити для підвищення ефективності правозастосування органами влади?

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Особливості правозастосування адміністративно-правових норм»

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	заочна форма
Самостійна робота, год, у т.ч.:	120	150
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	15	10
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	15	10
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	30	40
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	60	90

ПОЛІТИКА КУРСУ

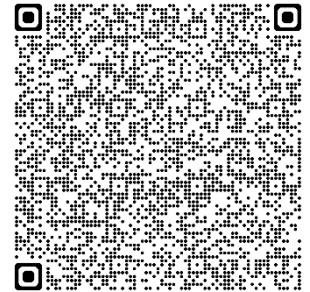
1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

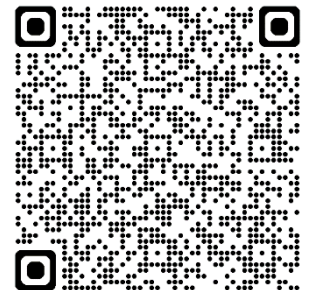
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

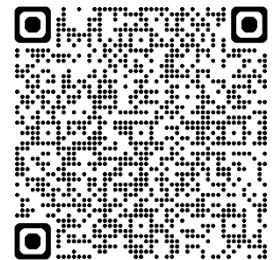
3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилення текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

Під час вивчення навчальної дисципліни “Адміністративно-юрисдикційна діяльність правоохоронних органів” студентам надається можливість перерахування неформальної освіти. До прикладу, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах, відтак сертифікат, який отримали під час навчання, — є підтвердженням засвоєння студентом окремих тем, що включені у зміст дисципліни.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Теми, які можуть бути перезараховані (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)	Перелік сертифікованих (безкоштовних) онлайн- курсів	Посилання на курс
Тема 5. Особливості застосування норм службового права	Зрозуміло про конфлікт інтересів	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/conflict-awareness-nazk/

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі публічного права.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. Вміти проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження Володіння уміннями аналізу умов і причин вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення. Мати навички для оцінки достовірності інформації та надійності джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності. Розуміти взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права. Вміти аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	Словесні методи (лекція, розповідь, пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні презентації); інтерактивні методи (case study, дискусія, brainstorming, робота в команді (групах)).	Усний контроль, поточний контроль, залік

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	25	40
Всього:		100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання:

«незадовільно»	Студент демонструє фрагментарні та несистемні знання з адміністративного права, не розуміє змісту ключових понять та інститутів, плутає адміністративно-правові категорії з іншими видами юридичної відповідальності та формами державного примусу. Не орієнтується в основних нормативно-правових актах (КУпАП, КАС України, законодавство про адміністративні послуги, контроль, електронне урядування), не може визначити суб’єктів, підстави чи порядок застосування адміністративно-правових норм. Відповіді уривчасті, нелогічні, без прикладів і без зв’язку з практикою, містять юридичні та термінологічні помилки, що свідчить про відсутність мінімально необхідного рівня засвоєння дисципліни.
«задовільно»	Студент демонструє загальне розуміння основних положень дисципліни та може відтворити ключові поняття й базові норми адміністративного права, проте знання залишаються поверховими та недостатньо системними. Може окреслити зміст адміністративної відповідальності, елементи провадження, окремі аспекти адміністративного судочинства та порядок виконання судових рішень, але робить неточності у визначеннях, не завжди правильно називає нормативні акти чи плутає суміжні правові інститути. Здатний вирішувати типові завдання за наявності зразка або додаткових уточнень, але складно орієнтується у нестандартних ситуаціях. Відповіді загалом логічні, хоча недостатньо аргументовані й рідко підкріплені прикладами з практики.
«добре»	Студент упевнено володіє основними положеннями дисципліни, розуміє зміст та особливості адміністративно-правових норм, адміністративної відповідальності, провадження у справах про адміністративні правопорушення та адміністративного судочинства. Правильно визначає основні поняття, може порівнювати правові інститути та розмежовувати адміністративну, кримінальну й дисциплінарну відповідальність. Уміє аналізувати типові ситуації, застосовувати норми законодавства та формулювати аргументовані висновки. Водночас інколи припускається несуттєвих неточностей, потребує більше глибини у правовому аналізі та не завжди демонструє здатність до комплексного вирішення складних практичних кейсів. Відповіді логічні, достатньо структуровані та переважно обґрунтовані, проте менш системні та гнучкі, ніж на рівні «відмінно».

«відмінно»	Студент всебічно й глибоко володіє матеріалом, демонструє системне розуміння адміністративно-правових норм, адміністративної відповідальності, проваджень у справах про адміністративні правопорушення та адміністративного судочинства, упевнено орієнтується у законодавстві та судовій практиці. Вільно оперує поняттями, встановлює складні міжінституційні зв'язки, розмежовує споріднені правові категорії та самостійно формулює аргументовані правові позиції. Уміє застосовувати норми права до нетипових і комплексних практичних ситуацій, критично оцінює рішення суб'єктів публічної влади та пропонує обґрунтовані шляхи правового вирішення проблем. Відповіді структуровані, логічні, глибокі, із використанням прикладів, посилань на нормативні акти та судову практику; студент демонструє високий рівень професійного мислення, аналітичності й готовності до практичної роботи в умовах сучасної правової держави.
------------	---

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно зі **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗА ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Адміністративне право та адміністративний процес : повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Феліка. 5-те вид. Одеса : Юридика, 2025. 700 с.
2. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції : навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 396 с.
3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Національної поліції : навч. посіб. / авт. кол.: В.М. Білик, С.Г. Братель, В.І. Варивода та ін. ; за ред. В.А. Кулікова. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 285 с.
4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону / Ю. Б. Курилюк та ін.: підручник. Київ: ВД «Дакор», 2023. 484 с.
5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навч. посіб. / кол. авторів : Джафарова О. В., Шатрава С. О., Бугайчук К. Л. та ін. ; за заг. ред. О. І. Безпалової. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 468 с.
6. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / В. Галуцько та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
7. Адміністративно-правова реформа в Україні, за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: КНТ, 2022. 180 с.
8. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько та ін. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
9. Кісіль З. Р., Швець Д.В., Кобко Є.В. Адміністративне право : навч. посіб. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 934 с.
10. Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / [Д. В. Лученко, Ю. В. Георгієвський, М. І. Белікова та ін.] ; за заг. ред. проф. Д. В. Лученка. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. – 696 с.
11. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141 (з наступ. змін. та допов.).
12. Національна поліція України в умовах воєнного стану. Настільна книга поліцейського/ під. заг. ред. І. М. Копотуна. Київ: ВД «Професіонал», 2022. 508 с.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради Української РСР. (ВВР) 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
14. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

16. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
17. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
18. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
19. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
20. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
21. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
22. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
23. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
24. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
25. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III
26. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 червня 2005 року № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>
27. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
28. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
29. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
30. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.
31. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. Ст. 35.
32. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.

33. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 1 грудня 1994 року № 264/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

34. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

35. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 62.

36. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 10. Ст. 60.

37. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 46. Ст. 345.

38. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 565.

39. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 7 березня 2002 року № 3099-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>.

40. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

41. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

42. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

Додаткова література

43. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Служби безпеки України : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 180 с.

44. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія / Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Музичук О. М., Казанчук І. Д. Харків : Факт, 2022. 452 с.

45. Аносенков А. А. Звернення громадян як елемент механізму забезпечення законності в діяльності державних органів. Південноукраїнський правничий часопис. № 1. 2023. С. 175–179.

46. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Закон про кримінальну відповідальність : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 72 с.

47. Бондар В., Бездольний М. Прогалини адміністративного законодавства щодо розгляду органами Національної поліції України справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі. Юридичний бюлетень. 2022. Вип. 25. С. 58–83.

48. Будь О. Особливості порядку розгляду звернень громадян в органах Національної поліції України: адміністративно-правові аспекти. *Věda a perspektívy*. № 12 (19) 2022. С. 159–173.

49. Габуда А. С., Репецький С. П. Правовий статус водіїв легкого персонального електротранспорту. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2024. Вип. 18 (30). С. 72-79.

50. Габуда А. С. «Корупційна пастка» криміналізації незаконного збагачення: ретроспективний аналіз. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 3 (116). С. 68-74.

51. Габуда А., Данченко К. Розмежування понять «подарунок» та «неправомірна вигода» в адміністративному та кримінальному праві. Теорія і практика правознавства. 2022. № 21. С. 36-49.

52. Габуда А.С., Огерук І.С. Законотворча еквілібристика з е-декларуванням в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Том 34 (73) № 5. С. 19-24.

53. Габуда А., Себунчак Ю. Проблеми реалізації принципу добросовісності і розсудливості. Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану: збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 18 жовтня 2024 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 356-358.

54. Габуда А.С., Проць Д.І. Законність і справедливість на терезах сучасного вітчизняного адміністративного судочинства. Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу : матеріали XIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Івано-Франківськ, 2 листопада 2024 рік). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2024. С. 3-5.

55. Габуда А. С., Мельникович М.С. Невиконання рішень адміністративних судів: причини та шляхи подолання. Наукові перспективи. 2025. № 3 (57). С. 987-996.

56. Габуда А. С., Мельникович М.С. Експерт в адміністративному судочинстві України: процесуальний статус та форми залучення. Право і суспільство. 2025. № 2. С. 219-225.

57. Габуда А.С., Мельникович М.С. Функціонування адміністративно-правових норм у період воєнного стану: український контекст. Наше право. 2025. № 4. С. 46-51.

58. Клейман М.Ю. Особливості адміністративно-правового регулювання застосування адміністративного примусу в діяльності національної поліції в умовах воєнного стану. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали XI Міжнародної на-уково-практичної онлайн-конференції, м. Одеса, 24 жовтня 2024 р. Одеса: ОДУВС, 2024. С. 72–74.

59. Пелех М.І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу орга-нами Національної поліції України. Дис. на здобуття наук. ст. канд. юрид. наук за спец. 12.00.07. Наук.-дослідн. інст. публ. права, Київ. 2021. 229 с.

60. Присяжнюк О. А. Деякі особливості застосування правоохоронними органами України заходів адміністративного примусу у період воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024. Серія ПРАВО. Випуск 86: частина 4. С. 46-51.

61. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

62. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2015 р. № 877. Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>

63. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>

64. Про затвердження Положення про дозвільну систему : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>

65. Про затвердження Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-2010-%D0%BF#Text>

66. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 № 770. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text>

67. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF#Text>

68. Про затвердження Порядку зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей і документів : Постанова Кабінету міністрів України від 16 січня 2012 р. № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/17-2012-%D0%BF#Text>

69. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text)

70. Про затвердження Інструкції зі складання протоколів та оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення : Наказ МОУ від 23 жовтня 2021 року № 329. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1622-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1622-21#Text)

71. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу : Наказ МОЗ України від 01.08.2000 № 188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00#Text>

72. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>

73. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 квітня 2019 року № 317 «Про заохочення в Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>

74. Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2018 року № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1356-18#n4>

75. Положення про заохочення в Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 квітня 2019 року № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>

76. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2018 року № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>

77. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ МВС України 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

78. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі : Наказ МВС України від 13.01.2020 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-20#Text>

79. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>

80. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

81. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17#Text>

82. Ступак Д. Теоретичні засади адміністративно-правового режиму воєнного стану. Сучасні дослідження актуальних проблем адміністративного права та процес. 2022. С. 906–940.

83. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. Станом на 15 вересня 2021 р. / за заг. ред. Д. В. Журавльова. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2021. 832 с.

84. Огляд судової практики Верховного Суду з питань застосування положень Закону України «Про звернення громадян». Рішення, внесені до ЄДРСР, із січня 2018 року по вересень 2023 року / упоряд. : відділ аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду. Київ, 2023. 26 с.

85. Організація охорони громадського (публічного) порядку за скандинавською моделлю : навч. посіб. (практикум) / К. В. Бахчев, Р. Ю. Молчанов, В. В. Фурса, Д. П. Цуркаленко, О. В. Захарченко. Дніпро : ДДУВС, 2023. 172 с.

86. Особливості кваліфікації адміністративних правопорушень за статтею 122 КУпАП (у схемах) / К. В. Бахчев, О. І. Мамчій, Р. Ю. Молчанов, М. О. Шевяков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 104 с.

87. Остапепенко О. І. Про юридичну кваліфікацію військових адміністративних правопорушень. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4952/vnulpurn201683716.pdf>.

88. Оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП щодо деяких категорій осіб : наук.- практ. рекомендації / А. Є. Фоменко та ін. Дніпро : ДДУВС, 2023. 72 с.

89. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

90. Поліцейська діяльність : підручник ; за ред. О. С. Юнін. Дніпро : ДДУВС, 2022. 432 с.

91. Поліцейська діяльність: адміністративно-правове регулювання : навчальний посібник / Ю. А. Хатнюк, О. Б. Мороз, В. В. Бондар, М. Ю. Самченко, С. С. Гнатюк, Є. В. Кобко ; за ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 632 с.

92. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова Верховного суду України від 06.11.2009 № 10.

93. Про судову практику у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 4.

94. Швайка М. М. Сучасні підходи до розуміння сутності та змісту адміністративного примусу у сфері забезпечення прав і свобод особи. *Наукові записки. Серія: Право* | SCIENTIFIC NOTES. SERIES: LAW. Випуск 12. 2022. С. 143-146.

95. Юнін О. С. та ін. Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 160 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2005. №3536, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

2. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 58 2014 року № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 29.11.2025).

3. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року №5203-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2013. №32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
4. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. № 3460-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
5. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 1993. №31. Ст. 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>. (дата звернення: 30.08.2025).
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1700- VII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. (дата звернення: 30.08.2025).
7. Положення про Державну податкову службу України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п> (дата звернення: 30.08.2025).
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 30.08.2025).
9. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 30.08.2025).
10. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 30.08.2025).
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 29.08.2025).
12. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 30.08.2025).
13. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 29.08.2025).

Адреса веб-сайту	Назва веб-ресурсу
1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд
www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/golos	Газета «Голос України»
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для практиків
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група
www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)
www.pension.kiev.ua	Пенсійне забезпечення в Україні
legalpro.hypermart.net/konstsudl.html	Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)

www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)
www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист XXI століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
www.coe.kiev.ua	Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству